

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

№ 31

П'ятниця, 15 березня 1991 року

Ціна 10 коп.

А ПРОЛЕТАРКА НЕХАЙ ПРОЛІТАЄ?

Пролетарський район Донецька, чи просто — Пролетарка, іменуються мешканцями урочисто: загальноміським смітником, спільним містечком, центральним центром. Давніше продавали Пролетаркою пішечки. Помилуюсь назвати вулиці — Комуністична, Червоної армії, Розкіші, Мехі революції, Поговоримо з колишнім фрегатником Л. Лепіном, пенсіонером, котрий продовжує працювати на шахті. Життя сприймає таким, яким воно є, не скаржиться. Мешкає разом із сім'єю на 20 квадратних метрах площі у будинку, зведеному ще 1926 року. Багатом його землякам живе куди гірше — у перевернутих чи то хатах, чи то казармах, ровесників століття.

[Закінчення на 9-й стор.]

Донецьк. 14 березня. 10 година ранку.

Навпруга на вугільних підприємствах не спадє. В обласному центрі, зупинилося 6 шахт, три з них віднагрукують вугілля. Найкучуть далі шахти Харківська, одна в Сєвєродонецьку. Ситуація в регіоні змінюється із зміною в зміну. Ще вчора стабільно працювала, давала надпланове вугілля Добропільська шахта імені РСЧА, а сьогодні її колектив приєднався до страйкувачів.

НА ХВИЛЯХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

—Продиктовано у номер—

Вже два тижні не працюють вугільні підприємства Красноармійська. Тут особливо складна ситуація. В шахтарське місто надійшла перша матеріальна допомога з Лиги. Зараз, як повідомляють з РСХД, курс на Красноармійськ тримає прибалтійський продовольчий караван із 14 автомашин.

У зв'язку з шахтарським страйком тривожні дні настали для металургів і коксохіміків України. На головному пайку можуть уже найближчим часом опинитися ряд крупних підприємств. Сьогодні виробництво коксу аналізує майже втричі. Металурги республіки щодоби недодають 8 тисяч тонн ко-

ксового вугілля, і як результат, значно знизилася випуска сталі, виробництво чавуну. Тож не дивно, що коксохіміки і металурги уже підготували пакет претензій до шахтарів.

Але страйк триває. Відноситься якийсь хвилюючий стійкий характер: то піднімається на одній шахті, то ста-

хає на іншій. Не дивлячись на всі зусилля, які прикладають страйкові комітети, щоб підняти гірників басейну на загальний організований страйк, зробити це їм поки що не вдається.

Сьогодні, в другий половини дня, в Донецьку на площі Рад міським страйковим комітетом запалювано процес шахтарської мітингу.

ЮРІЙ ДОЦЕНКО,
власний кореспондент
«Голосу України».

СПІВРОБІТНИЦТВУ — МІЦНІТИ

13 березня відбулася сесія Головної Ради Української РСР Леоніда Кравчука і Президента Турецької Республіки Тургута Озала.

Звертаючись до високого гостя, Л. Кравчук висловив надію, що ці переговори стануть новим етапом у процесі розвитку відносин між Україною і Туреччиною. Для цього з іншого боку закладає міцні підвалини. У житті України відбуваються незворотні зміни, утверджується її сучасність. У липні 1990 року Верховна Рада республіки прийняла Декларацію про державний суверенітет України, яка передбачає, зокрема, здійснення нацією республікою безпосередніх зносин з іншими державами. Фактом прийняття цього документа Україна висловила свою тверду волю бути рівноправним партнером у відносинах з усіма країнами.

На волю, наголосив Голова Верховної Ради Української РСР, набуває конкретних контурів. Прийнято Закон, який проголошує рівноправність і рівність усіх форм власності, закріплює права України на проведення своєї економічної політики, створення власних бюджетної і банківської систем. Нині український парламент розробляє проект закону, який стане правовою базою для широкого зовнішньоекономічного співробітництва.

Л. Кравчук підкреслює, у нашій республіці створюється створюється і будуть створені всі умови, щоб відносини з усіма державами, зокрема Туреччиною, були поставлені на тверду основу. Україна сприймає Туреччину як свого доброго сусіда, з яким у нас є традиції цілості відносин, завдяки Голові Верховної Ради республіки.

публіки. Давид Л. Кравчук сказав: Готуючись до зустрічі з вами, шановні турецькі гості, я ще раз перечитав цікавий і промовистий документ — Договір «Про дружбу і братерство» між Україною і Туреччиною, підписаний 2 січня 1922-го року. Дозволю собі його процитувати: уряд Української РСР і уряд Великих Національних зборів Туреччини визнають згодом щодо принципів братерства і права народів на самовизначення, а також визнають, що установа їх близьке сусідство на Чорному морі, вирішили зміцнити між собою назавжди з усією ширістю і відкритістю найкращих і найсерdecьніших відносин!

(Закінчення на 8-й стор.)

На знімку: підписання документів: під час перого аорта
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

ЧАС БЕЗНАДІЙНИХ ОЦІНОК МІНУВ

магістрів тих чи тих законів. Так, скажімо, Анатолій Ялієв, інженер-електрик, заступник голови спілки об'єднаних кооперативів Печерського району, гарантом висновки народу України в умовах екологічної катастрофи вважав гідний добробут кожного. Розв'язання цієї проблеми вважав найважливішою метою він бачить через негайну й повну приватизацію загальнонародної власності. Механізм розв'язання досить неординарного заходу залишився незрозумілим присутнім у залі. Виступ Віктора Ягоди, юриста державно-правової спеціалізації, більше скидався на кемітивне душевне озвонення. Механізм розв'язання цієї форми юридичної компетенції, Борис Луканов начальник загону

установи ЮА 45/183 УВС Київської області, безумовно, людина гуманна, прекрасний спеціаліст своєї справи, у якій до речі, неодноразово виявляв її спокійну милість, добивався справедливості й прав. Втім, його програма, хоч і прийнята, посилює умовою до повного закату конституційних прав людини, соціальної справедливості на всіх рівнях, економічних аспектів бачення цієї проблеми не окреслює.

Юнацьким максималізмом, глобальним вессохопленням соціальних політичних економічних питань прийнята передвиробна програма Олександра Донія, голови Київської філії Української студентської спілки. Гаста обійняли, чудовий мрій — вибори вже настали, інакше подібними заявками

Час нині вже не той, коли готосліди задоволення можуть особливо приваблювати. Людям потрібні конкретні дії на державному рівні, професіоналізм політиків, гнучкість, аргументованість, взаємність кожного кроку. Тому з великою увагою слухали присутні Вітольда Фокіна, народного депутата СРРП, Голову Ради Міністерств республіки. Його шіпс політичного та громадського діяча, господарника, спеціаліста широкого відопий. Висока ерудит, людина, яка довівся і рішучість у вирішенні державних питань — риси, які ймовірно будуть Вітольда — палкий поборник інтересів людини, він виявляє і бійськість відопий у відстоюванні державних інтересів України у протистоянні з владою центральної адміністрації.

Основні положення передвиробної програми кандидата знайомих зборили до виступу на сесії Верховної Ради УРСР на IV з'їзді народних депутатів СРРП. Вітольда Наволович неодноразово дивався своїм поглядом у пресу по телебаченню й на радіо. Доляри й повагу висловили 332 народних депутати України при обранні його на посаду Голови Ради Міністерств (Закінчення на 5-й стор.)

На знімку: Вітольда Фокіна: під час зустрічі.
Фото Михайла КОЗЛОВСЬКОГО.

Пять претендентів на один мандат народного депутата Української РСР по Дарницькому виборчому округу № 6 представили свої програми на зустрічі з виборцями у Будинку культури залізничників Дарницького району Києва.

Якщо вважати, що передвиробна програма — то не тільки самореклама, а й шіпс до дії, тобто соціально-політичних економічних проблем, і головне, державна, громадянська позиція кандидата та його здатність довести на ділі реальність наміченого, то з цієї точки зору не всі програми одностайні. По реалізації залу, по занятих до кандидатів можна скласти певне враження про

ГОЛОС України

Голова Верховної Ради
Української РСР

Головний редактор
Сергій
ПРАВДЕНКО

Редакторів:
Олександр БІЛИК
заступник головного
редактора

Анатолій ГОРЛОВ
заступник головного
редактора

Олександр
СМЕЛЯНОВ
член-кореспондент
АН УРСР

Володимир
КРАСНОДЕМСЬКИЙ

Леонід
САМОЛЕНКО
заступник головного
редактора

Борис
СИДОРЕНКО
заступник головного
редактора

Анатолій
СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДА
відповідальний
секретар

Засновник —
Верховна Рада
Української РСР

Адреса редакції:
УРСР, 252047
Київ-47, вул. Метастрова, 4
Ручкопис
не рецензуються
і не повертаються.
Думки авторів
публікацій у «Голосі
України» не завжди
збігаються з точкою
зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 166 300
Передплатна ціна
на рік 19 крб. 80 коп

Газета виходить
5 разів на тиждень.
У вікторію —
на 8 сторінок,
середу, четвер
п'ятницю та суботу
на 16 сторінок.

РЕФЕРЕНДУМ: ТОЧКА ЗОРУ

ПОГОЗОІ ВИБОРУ

3 наблизився 17 березня гострішими стають дискусії навколо наступного референдуму, зокрема питання, якихесна наеспереод голоосування. На відомо, на несезонний референдум без погодження із союзними республіками нисезво запитання про зв'язування СОЮЗУ СРР ІЯ ОВНОЕНОГО ФЕДЕРАЦІО РІВНОПРАВНИХ СУВЕРЕННИХ РЕСПУБЛІК. А тому 17 березня громадяни України одностано одержать бюлетень із запитаннями, зміст якого було затверджено Верховною Радою Української РСР. Чи годі їм із тим, що Україна має бути а склад СОЮЗУ РАДІАНСЬКИХ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ НА ЗАСАДАХ ДЕКЛАРАЦІО ПРО ДЕРЖАВНИИ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ.

Для того, щоб усім було зрозуміло, що на чому будуть голосувати, необхідно уточнити суть окремих понять, складених у п'ятих запитаннях. Окремі ж слід наголосити, що а них містяться принципово різні підходи і уявлення про майбутній Союз. Якщо в першому нас закликають голосувати за збереження старого Союзу (слово «новоналего» нічого не означає, оскільки це юридичний термін, до того ж сильніми не оновилать старе, воно а часом все одно розвалиться), то а другому за новий Союз, Союз суверенних держав.

Запитання, винесене на несезонний референдум, прямо відповідає із статті 70 нинішньої Конституції. Союзу РСР, в якій записано: «Союз Радянських Соціалістичних Республік — єдина союзна багатонаціональна держава, утворена на основі принципу соціалістичного федералізму». Наچهбто федералізм може бути капіталістичним. А справе не в цьому. Головне полягає в тому, що термін «федералізм» у всьому світі підмається виключно до єдиної союзна держава, яку утворюють великі державні утворення, а не суверенні держави. У зазначеній статті подієдано несумісні речі: Союз Радянських Соціалістичних Республік — це союз республік (держав), а федералізм — це союзна держава. У новому проекті Союзного договору ці поняття також відмаються як різнотипні. Отже, підходить, що нам пропонують в одному і тому ж бюлетені проголосувати одновисно «за» чи «проти» різних союзів. Викреслено «за» — значить проти того й іншого, викреслено «проти» — значить одновисно і за союзну державу і за союз держав. Все це розраховано на звичайнісньку необізнаність в таких речах більшості населення. Може, не розбереться і проголосувать.

Резонанс

«ЩО ТАКЕ «ЧЕСНИЙ СОЮЗ»?»

Прочитавши контраю писемности Віктора Терена, а найбільш яким виснастим йому тільки контрагують, тів, і тек як учаснику майбутнього референдуму, і як виборцю.

Найбільш по пунктах, на які відповіли найновішим депутатам М. Шуваль. Віктору Терену не сподобалось, що «Україною рухаються» і якщо ми не погодимось, то нагадаю чом кілька підтр і фінитів а сьогонішнього типу республік. Нині 93 відсотки нафти, 73 відсотки природного газу, що анпортуються у

народному господарстві республік, Україна одержує з інших регіонів країни. Хіба це не доводиться, що з нею рухаються? Якби не рухувались, то вона цього не мала б. А про що свідчать поми війна та поразка військовозаруянованого господарства? Неужто і тоді, як говорив Терен, Українці не була «брати під контроль»? Тоді, коли за її визволення від гітлерівської окупції кляли голови росіяни і білоруси, назави і калмички? Тоді, коли на Україну йшли ешелони з російським лісом і удебською базовою, з сибірськими верстатами і че-

мех. Саме це і змусило республіки боритися за свій суверенітет, приймати свої закони, встановлювати горизонтальні зв'язи, тобто стати на шлях створення і допівняння через договір відповідних повноважень тому Центру, який вони самостійно і обслуговувать. Саме це і не до виплило нинішньому Центру з його велеленськими структурами, приаемами, величезними нескорпованими витратами тощо.

Тут доречно зауважити до Декларції про державний суверенітет України, в якій записано, що «Верховна Рада Української РСР, а саме її воля народу України, мають на увазі утвердити суверенітет і самоврядування народу України, проголосувать державний суверенітет України як верховенство, самостійність, повноту і неподільність влади Республіки в межах її території і незалежність і рівноправність у зв'язках з іншими». Це положення Декларції не має нічого спільного з федералізмом, навіть опонують. Отже, якщо ми будемо голосувати за збереження Союзу РСР як «співдружності держав», то тим самим проголосуємо проти державного суверенітету України. І про це також потрібно ясно і чесно сказати людям.

Саме тому Верховна Рада УРСР змущена була запропонувати на голосування запитання про вхощення до Союзу суверенних держав на засадах Декларції про державний суверенітет України.

У кінцевому підсумку Союзна держава (федералізм) означає централізацію (єдність) головних елементів суверенітету — території, громадянства, збройних сил, правоскоронних органів, державного бюджету, фінансів, іцін, податкової системи тощо, без чого суверенітет республік — просто пустий звук. Саме ці елементи і мають бути зосереджені в Центрі відповідно до нового проекту Союзного договору. До чого така централізація? Приналежність країни всім відомо. А шість років перебування й «оновлення» засвідчили повну неспроможність Центру крізь аж десятиліття краях

лінійними тракторами?

Не можу сказати, скільки за розвідниками Раді Міністра СРСР з чорнобильської рахунку 904 забрели і передали тих мільйонів крабовців, але добре пам'ятаю, скільки ешелонів йшло з Росії та Середньої Азії з цементом та іншими матеріалами, коли стався катастрофа у Чорнобиль. І поруч з нашими українськими шахтарями так працювали гірники Кузбасу, будівельники Вірменії, метробудівці Москви. Горе Чорнобиль стало горем усієї нашої країни.

Далі В. Терен іронізує відносно того, що ми нічого боїться виходу з СРСР, наслідки чого, здавалось, не бачили. Тоді, коли за її визволення від гітлерівської окупції кляли голови росіяни і білоруси, назави і калмички? Тоді, коли на Україну йшли ешелони з російським лісом і удебською базовою, з сибірськими верстатами і че-

жаний суверенітет України і тим самим закликає народ України проголосувати за це.

Отже, 17 березня громадяни республік, які придуть на виборчі пляшці, одержать по два бюлетені з принципово різними запитаннями, на які потрібно відповісти «так» чи «ні». Іншими словами, якщо «за», то в бюлетені потрібно викреслити слово «ні» і навпаки. У тому випадку, коли не буде викреслено ні те, ні інше слово, бюлетень визнається недійсним.

Іноколи можна почути таке, що єдиний підсумок референдуму буде зводиться із результату голосування по обом бюлетеням. Але це не так. Може але про різні речі — несезонний референдум а рішенням Верховної Ради СРСР і про республіканський (опитування) за постановою Верховної Ради УРСР. А тому підрахунок поданих голосів а підбиття підсумків голосування проведуть різні відділення, окремими та Центральною республіканською комісією за референдуму СРСР по всьому союзу окремо.

Не випадково відразу після того, як Верховна Рада України затвердила текст свого бюлетеня, а йшлося про кляну резолюцію «за» і потому, і по другому запитанню, моваля, стій їх однакова. Це не так, але, як клягання, не вистежить а оману людей.

Анатолій МАЦЮК, керівник групи людей, якіюсяються Серетаріату Верховної Ради УРСР, доктор юридичних наук.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

РОЗМІРКОВУЄ ЧИТАЧ

...17 березня 1991 року ми, українці як нація, сказавши «ні», матимемо рішучий шанс беззворотно стати не фіктивним, а дійсним членом Організації Об'єднаних Націй, а сказавши «ТАК» — це не століття продовжити мукі вогні, залишаючись в очей інших держав безправною масою.

В. ВІЛЮС, учасник Великої Вітчизняної війни. Умань, Черкаська область.

Чесно не роздуми вже майже не лишилися, 17 березня — через день. Через один день вирішиться майбутнє нашої республіки, нашої країни, наших нащадків. Йдем воно буде, залишати це має Той заклимаючий, звинувачуючий і протест.

...До всього того, що писавось про правий співдружності, кому додати, що саме тьку форму співзвучення держав а уявляе увесь час. Чогіа тому, що кожна держава, будучи виступає як окремий індивідуал, вона буде змушена розвиватись саме і розвиватись в існуючій державі. Це відповедає розвитку вільної людини, якої ми поим що ми маємо. А «об'єднаними» таких держав «Організації Об'єднаних Націй».

Ю. РЕЙНАРОВИЧ. Добрич, Львівська область.

3 ШЛЯХУ СОЦІАЛІЗМУ НЕ ЗВЕРНЕМО

Хіба вона не може бути такою в оновленому Союзі? Гадаю, ні. Для цього потрібен час, потрібні зусилля всіх нас. І зусилля не в тому, щоб пооматитись, хто краще споживає яшу країну, а в тому, щоб зведити її своєю працею. Ратувати ж сьогодні за те, що ми можемо відокремитись від Союзу РСР — рішучиночно самогубство. Треба звикати на разі і всередині країни. І по а П'ємехами. Пільня в оновленому, отому чесному, як підросла відступ М. Шуваль, Союзу Українці мають вийти з тієї країни, в якій опинились, і може стати незалежною, суверенною державою, гідним членом Європейської співдружності народів.

Вислав ЛІВНИЙ, член Союзу журналістів СРСР. Костришів, Хмельницька область.

15 березня 1991 року. № 51

ГОЛОС України

ВІЙСЬКОВА РАДА ПРЕЗИДЕНТА

У грудні минулого року «Комітет сілських общин», до якого входять найбільш воявоєні утворювання, що виступають за відокремлення штату від Індії, звідка казав: усі представники яркесмі-статі зобов'язані косити тильок панд-баскис національне одягання.

А ПРОЛЕТАРКА НЕХАЙ ПРОЛІТАЄ?

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Подивіться також, як живеться підрос-
таючому поколінню Пролетарки. Воно вчи-
ться і ще раз вчиться, як йому й заповіда-
но, щоправда, більшість шкіл району потре-
бує негійного капітального ремонту, а буд-
матеріалів катма. Діти шахтарів, аби не ча-
хати за калембур, здобувають освіту в неосвіт-
нених приміщеннях, побудованих ще війсь-
ковопольованими німцями. Про це вам мо-
же розповісти хоча б і директор 8-клас-

ної 127 Г. Борзак. Послухали, переконаніся!

А чого це ви за попередку халестесь? Раз-
мивнімі! Тоді маршіть до пікврі. Ось і та,
що треба — неврологічне відділення. За-
ходьте, на сороміть. Тут нещодавно побу-
вав Голова Варконої Ради України Л. Кра-
чук — впрісті місцеві впрісті не посоромили-
ся показати йому що напівтану споруду
на 60 ліжок, де протяг дех і згітсована опі-
лення. Чи сподівалися, що після тх відві-
дин усе само собою обновиється, і робити
нічого не треба буде? А тим часом Пропе-
тарка з її 135-літнім неспівним забав-
печення медобслуговуванням пиш на 37
відсотків.

Що ж, ходімо далі. А дорогою, як Бог
дасть, десь паравусимо. Оту, за цента-
рам, має бути крамничня. Так і сі! Та не
плавляйте ви пасо: у вітрні пиш верена
новбеси за 2.20. Але зветься — «шахтарсь-
ка» Беріть у дорогу, на «тормозни, як ка-
жуть, сі! на гнучкі, — доває провадча
Н. Крамаренко, — бо скоро й ціт не ста-
не...»

Сутеніє, час і до міста, а в шлах туди не-
близькій, майже годину їзди, ви трясетеся
у трамваї й пригадуєте сказану вам на про-
шання головою Пролетарської райради
М. Самокишем: «Люди розчарувалися, оз-
лобилися. Та сподівання на краще ще має-
ріє. І пов'язано це, паредусім, з нарією на
повний суверенітет України».

ЮРІ ДОНКО

Донечко.
Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Релліка

ЗЕРНО
ВІД «ПОНЕРА»

за золоту кукурузу СРСР в американській фірмі. Дорого, але ж ажно то варте — майже в ста разів ситуація з зерном виростає гарніша. Навесню, виростили б і у нас. Якби не було війни, заповіді зрештою, тогалишні алчущі люди не під плодів садили б.

Цього разу фірма «Понер» зробила «зерновий альянс» по Україні. Чернігівський перешло аж 500 тонн. Негативна апала ціна тонула. З альянсу вийшли а сьмисли, а потім «самосидки» методом адарили об землю. І тепер налібраючі, рофасоване зерно нагадує мидубриани а лонують «Шляху до комунізму». І, як завжди, аниш не має. Але «стрільчани» ападу, усе шукають. Претендент № 1 — Віктор Коваленко, зааюаючий військовим приймалним пунктом (на фоті).

Важко з таким «золотим» зерном йти до достатку й суверенітету...

Валерій ІНЮТИН.
Фоті автора.
Чернігівська область.

На запитання радикатора аділу, соціально-економічний проблем журналу «Сільськогосподарський Віктор ПРІСЯЖНИКОА аділоаде ачальним управлінням земліагосподарування і залуагосподару. Деректоратому УСРВ Віктор Михайлович МОСІКАЛЕНКО післа поаізм до Китаю.

— Їхня реформа — не разова акція, а надзвичайно складний і тривалий процес, який поділяється на кілька періодів. Третій, основний, який триває й понині, розпочався в 1978 році, після третього Пленуму ЦК і XI з'їзду КПСР. Суть першого — ліквідація комуни і розподіл земель між селянами для ведення ними сільського господарства на основі сімейного підприє. При цьому селяни одержали право самостійного регулювання вихідних цін товарів господарської цілісності, вільного розподілу використання продуктів своєї праці та доходів. На рівень останніх, до речі, валили до підніжжя ціна на сільськогосподарську продукцію. У комплексі як усе це стимулювало зростання активності селянства, а, з іншої, й гарантувало нарощування виробництва продукції та насичення його ринку.

— А хто поділяв між селянами землю?

— Займалися цим державні органи, вчені. Але не постійно роль (якщо не основну), підтримали сільські комітети, які вважали розпоряджуватися землями в межах своїх територій. Між іншим, на даних вісних КНР в окремих місцевостях у 1978 році на сільськогосподарське припадає до 0,58 гектара землі. Це дуже мало. Але вражає те, що під час розподілу враховували якість земель. Висловлюючи селяни одержували наділи на 8—10 різних масивах.

— Жертаували економічною доцільністю задля державних принципів аграрної справедливості?

— Це з якого боку подивитися... Скажімо, якщо в 1978 році виробили 304,8 мільйона тонн зерна, то в 1984-му — 407,3. У 1989 році одержали 407,5 мільйона тонн... Усім Союзом у найсприятливішій за погодними умовами рік, ми нахарили а

три з лишнім рази менше. Як казати у таких випадках: «Нам би інші країни!» Але все-таки: кому в Китаї загалюмувався виробничий продуктив?

— Во дрібні ділення — по 5—6 соток. А це означає відсутність будь-якої механізації. Крім того, коли давали людям землю, то не забували на який період. І хоч земля державна й виділена селянам лише у володіння,

Між іншим, до 1982 року сільськогосподарськими землями в них відало стільки ж, що входило до складу Міністерства сільського господарства КНР. У 1982 році реорганізували його в управління. Але ж то так сталося структурно у управлінні цього міністерства й займалися тільки землями сільськогосподарського призначення. Власне, тим, чим і ми тепер, будучи підконтрольним

Аграрні діалоги

ПІСЛЯ
ЗЕМЛЯ
3 КИТАЙ?

кожен, мабуть, вважає її своєю. Тому, навіть коли хто їде до міста, земельну ділянку залишає за собою. Висловлюючи цю точку зору, селяни не обробляють, переходять у перелог. І це... у малоземельному Китаї.

— Наші керівники, «обішники» на такому, певно, згодом усе переграли б і, а черговий раз обурили б селян... Вікторе Михайловичу, а чи не повториться цей китайський варіант в Україні? Дадуть селянам землю у позитивне усадження володіння, а потім — шукатимуть, а чи не повториться цей китайський варіант в Україні? Дадуть селянам землю у позитивне усадження володіння, а потім — шукатимуть, а чи не повториться цей китайський варіант в Україні? Дадуть селянам землю у позитивне усадження володіння, а потім — шукатимуть, а чи не повториться цей китайський варіант в Україні?

— У КНР нині діє закон про збереження орної землі. Причому, досить жорсткий. Відносна величина уваги вони приділяють використанню всіх земель (а не тільки сільськогосподарських). І планують це використання в усіх сферах народного господарства по всій території країни.

— Ви хочете сказати, що відтепер центр ваги земельної реформи китайці перенесли із селян в місто?

— Об'єктами реформи в них уже тривалий час є землі всіх категорій, у тому числі й міст передміських. Але, в основному, розвиваються промислові підприємства та нові житлові масиви.

До речі, коли їхня делегація була на Україні, ми сподіювалися на її вплив на розв'язання чомусь війни так активно цікавилися передусім іншими проблемами. На жаль, за землі міст у нас фактично ніхто не відповідає.

— У ітиації було те саме?

— Так. Адже, якщо багато населення, то й багато міст, монобудов. Тому відомо, а чи не суттєво втрачає земель, насамперед сільськогосподарського призначення, в деяких разів перевищує площі сільських. І тоді 1985 року при Раді народних представників Шанхаю створили управління по землі...

Між іншим, до 1982 року сільськогосподарськими землями в них відало стільки ж, що входило до складу Міністерства сільського господарства КНР. У 1982 році реорганізували його в управління. Але ж то так сталося структурно у управлінні цього міністерства й займалися тільки землями сільськогосподарського призначення. Власне, тим, чим і ми тепер, будучи підконтрольним

Деректоратому УСРВ. А в них уже шостий рік функціонує повноцінна земельна служба, що відає всіма земельними справами. Підпорядковані їй Державний Раді КНР.

— І багато народу задіяно?

— На рівні КНР — 220 чоловік. У містах неметастійського підпорядкування: Пекин, Шанхай та Тяньцзінь — по 100 — 130. У провінційних центрах (це жі рівень наших обласних) — 130 — 150 чоловік, у районних міст і повітових центрах (іншаке казати, в провінційних районах) — 40—60 чоловік. На рівні волості (села) — по 3—4 спеціалісти. І всім вистачає роботи.

Тож китайці вважають, що перш ніж нависає ризик поодиноким на землі, їм не надорозово в цьому переконавалися. Досить сказати, що земель у сільськогосподарського об'єктів вони тепер вводять значно більше, ніж пилувають з нього. Хоча весь Китай — це новобудови. Майже біля кожного містечка, селища, чи боляд, найменшого населеного пункту, де ми провадили, щось будували. Чи то підприємства, переоборудовані промисловість, чи легкі, чи якісь інші... І все це втиснулося в рамки жорсткого ліміту відведених земель.

А ми на Україні досі не регулюємо потріб на земельні площі для різних народногосподарських цілей, відомо ж, що О. Каченюко, не будучи головою Деректоратому УСРВ, запропонував встановити ліміт на витрати земель у народногосподарській діяльності його до кожної області. Але питання не вирішили.

— Отже, китайський альянс аграріїв за нашім?

— Треба сказати, що в них вимальовується струнка система в цих питаннях. Ми, наприклад, сперечаємося: продавати землю чи ні? А вони кажуть: як же це ви, родонащадники соціалізму, будете землю продавати? Землю там не продають, а право користування землею — продають. Для надрод обумовлених цілей і на чітко встановлених договірних строк.

Скажімо, для промисловості — на 30—40 років.

— І задовольняє це вас? — Ми відкидали три вільні економічні зони Китаю з чотирнадцяти (хоч право користування землею, природно, звичайно, не тільки там), і переконані: залежно від місти знаходження земель плутає баво ризиком, аж до того, що селянства за квадратний метр.

— У селян землі також «відновлюють»?

— Розвиток міст — законність. Ні війни, ні ми її не уникнемо. Але в Китаї вже нема безземних шодів до 20-х років після перетворення. У них затверджують, наприклад, генеральний план розвитку міста на перспективу й відразу через півстоліття цього земельного управління укладають із селянами угоди. Один, скажімо, й надає їхні приватні права на сільськогосподарську землю. Другий жодного промислового в торгівлі, третій — у промисловості. Причому, він надає насправді своє знає своє послужило промислом. Тобто, питання, земельні, квартири, працевлаштування та інші виробничі задовольняє. І кожне свою родинально добирає сам. Тому нема й скарг, ні претензій.

— А селянин може продати землю?

— Ні. Земля — державна. Але, якщо фірма купила право користування цією землею, то може його продати. Навіть за значно вищу ціну. Але тільки! тоді, коли освоїв ділянку для цілей, за які він придбав. При цьому, три відсотки загальної суми обов'язково надходять у бюджет. Один варіант земель визначається не розвитком Другої, а своєю мірою вона залежить від місти знаходження ділянки та її благоустрою. Тобто, дається про те, щоб і від неопорту було близько, і від міста, щоб повільно деревля знаходилися вище рівня очейних селян. Річч, саме на таких територіях і створюють вільні економічні зони.

— Вікторе Михайловичу, навірніше другий сесій Верховної Ради УСРВ одні з депутатів, по-моєму, з Херсона, сиваза, навчаю на уааа земельну реформу, приблизно так: Молдаві, є Москаленко із своєю службою, а як усе вирішити...

— Еге ж... Україна, звичайно, не Китай. Але там 220 спеціалістів, у нас — 10. Було — 25. Скоротили. У них на рівні провінції — 130 150 спеціалістів, у нас на рівні області — 3—4. Це по стільки в кожному селі, а в нас унизу жодного. Хто ж вирішить?

— А що, наприклад, ми могли б узяти із китайського досвіду для України?

— Якщо вже узаконимо плути за землі, то шонайперше треба зайнятися землями міст, промислових зон та іншими, не залігшими в сільськогосподарський фонд.

Друге запропонував купівлю-продаж права користування землею. Третє. Не звичайно, а чи не пелювати до команду — адміністративної системи, необхідно планувати використання земель в народному господарстві республіки.

Четверте. «Як нас може стати знахідкою їхній досвід створення вільних економічних зон».

П'яте. Багато корисного ми можемо поперевчити в них і в сфері оренди відносно й відшкодування іншого не варто. Але, передусім, треба вирішити, хто ж це робитиме.

ЧИ СКОРО ВІРНИШІНА ТРАНСПОРТНА ПРОБЛЕМА В КИЄВІ?

НА ПЕРЕКРЕСТІ

З давніх давен татувалися до Києва з усіх кінців вози, проторюючи перші шляхи, які стали основою сьогоденної транспортної системи. Накази, хани до Києва доводили.

Минув час — і береги Дніпра з'єднані першим містом. Без будівель укладень. І на другому березі і нові місця виборали, керуючись здоровим глузком: де зручніше, поближче до середини міста й до ріки влучає. Мокливість свої очинили об'єктивно, без емоцій. Оскільки свого досвіду користувалися не було, справу доручили англієвському фахівцеві. Він привіз будівельні матеріали (до дробини) аж із Англії. Нещодавно обійшлося, зате киянин одержали ланцюговий міст керував. Було це майже два століття тому.

Відтепер ста ролі функціоналу залізничної. Тоді ті трава, на якій збудували вокзал (Київ Пасажирський і міст через Дніпро (Видубецький), проходила за околицями міста. Можливо, хтось і заперечував: не подовжувало шлях для пасажирів і доставляв вантажу (до Подолу далеку то). Але більшість здоровий глузд підказав, що залізнична справа складна, небезпечна. Та й кіптявий, шумний, тряс.

За останні десятиліття Київ розрісся більше, ніж за всю свою історично-світотісну історію. Всередині міста опинилися залізничні, автомобільні дороги, не зовсім екологічно чисті підприємства. Високі сходи Дніпра завоювали в бетон і граніт. Сам Дніпро повернутий вгору не вдалося, зате добре сполучили наші край природи, що заповняла нам предки.

Ми, ще живі покоління киян, вже не можемо скористатися всім тим, чим обдарувала наш край природа, що заповняла нам предки. Чисте повітря, тишу і спокій майже цілком прокутили загальна проблема — транспортна. Місто задирається в нескінченному потоці автомашин. Гул двигунів, гуркіт коліс, суцільні потоки вихлопних газів щодобово супроводжують наше безладне буття і вдома, й на роботі. Все менше базових прогностичних показників — транспортні булавники, Хрещатиком, Петропавренім парком, повз які стрімо мчать автомашини. На жаль, майже немає в Києві тихих спокійних вулиць, за винятком хіба що крутого Андріївського узвозу, де можна було б, не

поспішаючи, не оглядаючись, не шукаючи спокійних перехідів, перейти на протилежний бік, поспішити на лаві, спокійно поговорити. А скільки чудових місць створено для цього природою і руками наших попередників!

Як же могло статися, що у відомого суспільстві, де забезпеченість автомобілем на десяток разів менша, ніж у розвинутих країнах, загострилася транспортно-екологічна проблема, в той час, коли «там» з нею успішно і своєчасно справляються.

Одна з причин — низька ефективність наших двигунів, які з'їдають палива й забруднюють повітря в кілька разів більше, ніж зарубіжні.

Друга — кривляється в побудові транспортної схеми міста, системний аналіз розвитку якої акумулює як на наявність принципових помилок, так і на якомога «коротші» шляхи їх усунення.

З появою першого міста через Дніпро потік транспортних засобів у Київ постійно збільшувався. Аж на сотні кілометрів вгору і вниз мостів не було. А без них не просто переправитися. Але майже на ті ж сотні кілометрів від Гомеля до Каменя й Черкас немає їх і по сьогодні. І тим же, що возами напарниками, але вже значно розширенням й засафлованим транспортом щодоби, приїждять у Київ не тисячі, не сотні, а тисячі й тисячі потужних фургонів, ревутих «карусель», самоскидів, прицепів і напівприцепів, мало- й мікропідприємств легкових машин. На відміну від стародавніх возів, які в Києві в Київ, щоб продати, хутихся повернутися додому, сьогодні значно менша частина транспорту мігне в Києві напрямком на протилежний Ріпці транспортному потоку із західних областей в східні, з південних у північні, а також у Білгород, Прилуки, Могоду, Лекиград, Моску та інші регіони Росії Київ поргнаний тільки для того, щоб перетнути Дніпро. Ажле всі чотири автодорожні мости розташовані в межах міста, у тому числі і новий Південний 0 і змучений водії з рідних кінців пробиваються до інших місцями вулицями, спринчуючи загоря, безперервний гуд і димом зависає. Навіть при бажанні об'їхати Київ неможливо. Довгий час місто існує як

пронизаний дівр на перехресті багатьох автомагістралей.

Через напруженість автомобільної офіційна середня швидкість руху містом не перевищує 25 кілометрів на годину, внаслідок чого внутрішній міський транспорт значно довше везе нас чим вантаж до місця призначення. Для великої кількості транспортних засобів за собою — теж переполю. На ці подолання втрачають іноді не одну годину.

На роз'їздових транспортних завдань широкі вулиці втрачають здебільшого для «латання дірок» в окремих частинах міста будівництво розв'язок на перехрестях, реконструкцію й розширення проїзних частин вулиць тощо. Таким чином, гострота питань поступово переноситься з одних вулиць на інші. Але ж киль-

ний шлях перетину «Дніпра від Гомеля до Черкас, тобто майже на північній кілометр. Була, правда, ще одна залізнична лінія — Овруч — Чернігів. Вона відходила від столиці України все небезпечно. По ній можна було переправити через Дніпро будівельні необхідності або незвичайні вантажі. Збудували її на самому початку нашого століття, коли далагодяли фавіші докоре знали, що й навіщо вони роблять.

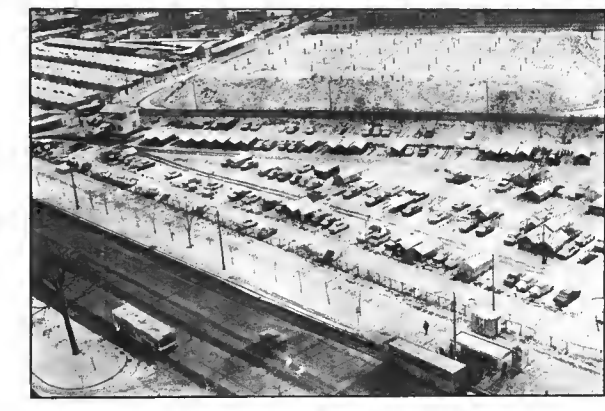
Чорнобильська трагедія, якщо не називати, то надовго викреслила лінійно Овруч — Чернігів зі схем дуючих. Київ залишився без будь-якої підтримки, як на пороховій бочці.

Загострення транспортних проблем і екологічної ситуації в місті викликані, головним чином, зовнішніми факторами. Протягом багатьох років розвивалася тільки внутрішня частина транспортної схеми. Будівництво зовнішнього кільця з відведенням транзитних потоків від міста відкладалося на далеку перспективу. Це привело до накопичення й головної причини незадовільного екологічного стану.

тні пропуски спроможності розв'язки, наприклад, на Московській і Ленінградській площах. Певною мірою розганяються мости через Дніпро. Можливо, не потрібно було це довгий час розширювати проїзні частини окремих вулиць.

Кінцевим результатом систематизації руху стане впровадження за урахуванням усіх вимог схеми пуску по місту внутрішнього кільця й вантажного транспорту. Інтенсивність якого повинна наростати від центру до околиць з виходом на зовнішні вулиці. Сам же архітектурний центр, наприклад Хрещатин, частину Печерська, Подолу та інші історичні місця необхідно повністю звільнити від транспорту і зробити спокійними зонами. Це було б значним кроком до розв'язання екологічних проблем і найкращим подарунком для киян і гостей нашого міста.

Визначено, що для цього знадобиться 6 коштів, хоча бамі як скрутним не було економічне становище. Ажле справа ця — сильна для нашої держави, республіки й навіть Союзу. Усі тією чинішою мірою зацікавлені в

кільці машин від того не зменшувати, і екологічний стан не поліпшувати. Навіть місто — Південний міст — лише частково й тимчасово полегчить ситуацію. Без черв'яків роки, ані, як і Московський міст, обресте житловими масивами.

Ще скрутніше становище на залізничній. Майже дві сотні підприємств мають потік щодобово відстоювати по десятих частині центральної й житлових районів. Вантажі везуться найрозумнішим, сучаснішим чином: дизельними, нафтопродуктами, кислотами, цукром, спиртом, вибухівкою і навіть радіоактивні речовини. Прокру, але збудоване не так давно, в п'ястдесяті роки, вантажні північні північні зі станцією «Київ-Південь» і другим мостовим переходом через Дніпро всією протяжністю розташоване серед житлових кварталів. Всього північ проходить через вулицю гірсько-станції «Дарниця» під шляхопроводом на Харківське шосе. А до чим після того — черв'як сортувальні гірки. Яка наслідність такої схеми подорож одного з найважливіших залізничних вузлів республіки? Чи далеко тут до будівлі — як в Абрамці, Свердловську, під Білгородом та в багатьох інших містах страшних катастроф?

На жаль, Київський залізничний вузол сьогодні єди-

Можна з певністю стверджувати, що будівництво транспортних об'їздових міста як автодорожнього, так і залізничного, — завдання першочислове, без розв'язання якого екологічне поліпшення неможливе. Штуківкові лінійні об'їзди вже з'явилися на територіях схематично стратегічно-проектувальних. Головним споруадом на цьому шляху будуть ті самі мости через Дніпро, але розташовані на відстані доброго десятка кілометрів за межами міста. Чому б не розпочати ці споруадження вже в найближчій році силами тресту «Мостобуд-1», спеціалісти якого здали вже Південний міст? Ажле навіть у цьому випадку відкриття рух можна буде лише роки через всім — десять.

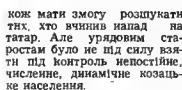
У цьому разі потрібне не тільки в кім зменшенні обсягів робіт програма розвитку внутрішньої частини транспортної схеми міста. Терези повинна розробити, тільки на власній місцевій і приміській потоки. Необхідно перевірити проєн-

розв'язки транспортної проблеми Києва і обов'язково треба врахувати, що сьогодні, як і в інші роки, ще неможливо, без розв'язання якого екологічне поліпшення неможливе. Штуківкові лінійні об'їзди вже з'явилися на територіях схематично стратегічно-проектувальних. Головним споруадом на цьому шляху будуть ті самі мости через Дніпро, але розташовані на відстані доброго десятка кілометрів за межами міста. Чому б не розпочати ці споруадження вже в найближчій році силами тресту «Мостобуд-1», спеціалісти якого здали вже Південний міст? Ажле навіть у цьому випадку відкриття рух можна буде лише роки через всім — десять.

Власне, не через фінансові ускладнення не ведеться будівництво транспортних об'їздових міста. Ми можемо просити кошти, коли відсутня проектна документація? Навіть тепер немає впевненості, що розвиток піде в цьому напрямі. Достатньо на будь-якому з бюрократичних поворотів звернути не туди, щоб це довго крокувати нереповненими зацікавленостями киянських вулицями. А терплячі кияни чекають цього повернення чистого повітря, тиші і спокою.

Іван МАТУС,
інженер шляхів сполучення.

Фото Микола БОЧКА.

[illegible]

султана, не міг ігнорувати домагань султанського вассала — кримського хана. А той сподівався, що руками урядового козацького загону король примусить всю масу козацтва відмовитися від наступальної боротьби.

Стефан Баторій сам ненавидів козацтво і мріяв його взагалі все зникнути. Через свого посла Мартіна Брокєвського польський король заявив кримському ханові: «Ми маємо наміри не охороняти їх, а винищувати».

Таким чином, запроваджені реформи польського уряду здійснював свою політику «приборкання козацтва». Але реформи не тільки не розв'язав, а й загострив козацьку проблему для Речі Посполитої. Хоча уряд прагнув зменшити тільки мізерну частину українського козацтва, обмежити її вплив на внутрішніх рамах, однак він був змушений зберегти реєстрову військову елементи автономію, офіційно визнати військову й політичну своєрідність козацької організації. Ця організація не була даром Стефана Баторія усього українського козацтва, а тільки козацької реєстрової частини. Від записки у

зайства. Верхівці ресторонів козацька старшина наважувалися знати асфальтовидання, що, безумовно, загострювало суперечності між замком і козацтвом і козацькою гололотою. Козацьке ресторонє чийсь було підлеглим короліві чернотинського гетьмана, який очолював польське ополчення військ польської армії. Військові польської армії рації, підпорядкування своїй старшині, право розпоряджатися майном, звільнення від податків, лобовія і повинностей—такі були основні права ресторонців. Жили ресторонці з сільського господарства, ремесла, промис-

ля. Шляху корольовського
яруду була додатовані
життєвими ресурсам. Крім
плати, Стефан Вазорій ви-
дав привілей реставров ко-
закам на володіння містечком
Ізестенієм з монастирем
з 1 сеслямім – від Тресте-
рова до міста Чигириня. Ко-
зак вважалися на ар-
над, знові вкартири, шпін-
тадь для поранєних, хворін
і старих козаків. Козаки
одержали право на судівні
криміналь у Вазурію. Вів-
тєвним головним клякода-
мє бул хуторга, вунчун
мє чул з гербом. Виділено
було козанам ще гармат,
трубун і лаванів. В той час

Отже, створивши державу, Стефан Батюк відклав усі свої інтереси на користь держави, а на її захист виступив проти всіх ворогів держави. Він не тільки захищав державу, але й розвивав її. Він створив регулярну армію, встановив податки, ввів закон, створив систему освіти, медицини, правосуддя. Він був великим державним діячем, який зробив багато для України. Він був патріотом, який любив свою державу і хотів її захистити. Він був мудрим, який розумів, що держава — це не тільки територія, але й люди, які живуть на ній. Він був справедливим, який не бачив кордону між українцями та поляками. Він був сміливим, який не боявся виступити проти сильних ворогів. Він був чесним, який не брав хабарів. Він був скромним, який не любив слави. Він був великим лідером, який мав авторитет у народі. Він був великим державним діячем, який зробив багато для України. Він був патріотом, який любив свою державу і хотів її захистити. Він був мудрим, який розумів, що держава — це не тільки територія, але й люди, які живуть на ній. Він був справедливим, який не бачив кордону між українцями та поляками. Він був сміливим, який не боявся виступити проти сильних ворогів. Він був чесним, який не брав хабарів. Він був скромним, який не любив слави. Він був великим лідером, який мав авторитет у народі.

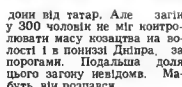
Реєстрове
внятиком час
вої в'ї
йшла год
шляхтою, зра
род, виявилос
дійною опоро
но співчувало
народним мас
тупало спіль
ким Військом
ного й націон
Рядове реєст
з демократич
зазнаючи на

Олена АПАНОВИЧ

KOZAITRO

Порядок за-
Військово, що репрезентува-
ло собою збройні сили України,
польсько-пашаляським
впливом на українське
європейське козацьке військо.
Серед литовських і польських
феодалів ідея про взяття
Києва і створення військової
служби виникла на початку
XVI ст. і вже тоді, крім війсь-
кової мети, передбачалося
і політичне використання.
Одним з провідних діячів
литовського князя і польсько-
го короля Сигізмунда I
вважалися польські шляхтичі,
схиливши до цього проєкту не ма-
ючи реальних результатів
через постійну відсутність гро-
шей. У 1525 році, коли в Україні
1533 року корольський при-
кордонний староста Остафій
Дашкович знову підняв на
Кіевщині повстання, польські
козаки на державну службу.
Він пропонував створити
корпус пільних козаків у дві
тисячі осіб, які б могли в разі
необхідності виконувати різні
роботи, організовувати захоп
німкостеності загін німкостен-
ності, а також виконувати
завдання з забезпечення постачан-
ня харчами й босприпасами.
На двипольських отрувах
козаки мали виконувати
будувати укріплені замки.
Отже, систему організації
отрухоників силі корольський
завдання виконувати, а
зачувати від самих козаків,
які вже в той час проводили
свою оборонну отрухоників

У 1541 році, після укладення угоди з кримським ханом про «вічний мир» великокнязівський литовський уряд наказав прикордонним старостам скласти загальний реєстр на козаків, щоб контролювати їхній відхід на «чужолу» — половецьку а та-

Через шість років король Стефан Баторі знову повторив цей набір козаків на державну службу, збільшивши їхню кількість загону до 500 чоловік. Паралельно з реставрацією корони було введено ряд дуже суворих універсалів, спрямованих на «приборкання» козацтва. Стефан Баторі впроваджував Стефаном Баторі під великим тиском козаків кримського хана, який був заанегоаний і роздратований зростанням активності козацтва в захисті кордонів України, а з в'язку з цим — погрозами до володіння Кримського ханства. Стефан Баторі вважав, що польський

Запорозької Єсі для реєстраційного козацтва. Українське козацтво саме створило своєрідний політично-адміністративний, судовий, військовий устрій, який послужив моделлю в організації реєстру 1-ї пів. у його межах змусила бачити визнати Річ Посполиту. Хоча уряд Речі Посполитої й прагнув ліквідувати суверенність українського козацтва, перевести його з категорії чужинської соціально-економічної вер-

ни з державними тенденціями в сучасній військовій, проте був змушений зберегти республіканське військово-адміністративне управління й офіційно визнати козацьку військову й політичну організацію, яка склалася в результаті внутрішнього розвитку козацтва.

це означало визнання окре-
мою автокомкою сілєю.

рестреймову війську переправлялися через Істринське поховання, а в Україні були війська Іноземці, крім того, білоруси й вихідці з російських земель. Козацьке рестрейове військо в основному являло собою піхоту. Крім того, при полку були пушкарі, ремісники та низинки. Спостерегаючи за військом, помітили одягу зброю, засвоєності військовим білим мехи регулярні навчання, проводилися війська муштра. Платили рестрейовим козакам виплачувалася дуже нерегулярно! розмір їх не були постійні. Скарти на це були обов'язки козацьких військ. Співку вноме рестрейові королівське уряд.

Рестрова старшина складалася відповідно до Запорозького Відвіська з обожних, суддів, писарів, осавулів, полковників і сотників. Ознаками влади полковника був приач, хортуга і значок (невелика хортуга, якою користувалися щодня). Обирай рестровцями «старшой» і рестрова старшина затверджувалися королем або призначалися ним із української шляхти, а в кінці 30-х років лише з польської шляхти.

Козаки, записані до реєстру, зобов'язані буди постійно виконувати військову службу, захищаючи південні кордони України, організовуючи сторожову службу на Поділлі. Вважалося, що реєстровці будуть тримати постійну залозу за диліромією порятунку на Закарпатській Олі, а також реєстровці

магнатів і пр
свої правз й с
підтримувало
них мас, а п
дальних коза
ких війн пере
повста

Польсько
уряд робив ск
ти й контрол
ний склад ре
жуючи його
рахунок ті
прагучи вк
ру селян і п
ського насе
ці було вид
закон — с
яка під заг
майна забор
вступати до
Рівсько

Чисельний
вого війська
разів. Полк
рія розпався
ня війни 157
Але набори
ще не раз. У
брали шість
1590-му — т
ми поставов
зачько - п
1593—1596
військо взага
но на невизн
нак уже 159
нове списува
його й не б

Деяке уя
нізацію піхо
ють козацьк
року. Полк
сотень, сотн
десяток кур
на толі. Але
ні дані, нас

розушукати напад на урядовий стан під силу взяв неспостійне, а саме козаць-

султана, не міг ігнорувати домагань султанського ввасала — кримського хана. А той сподівався, що руками урядового козацького загону король примусить всю масу козацтва відмовитися від наступальної боротьби.

Стефан Баторій сам ненавидів козацтво і мріяв його взагалі все зникнути. Через свого посла Мартіна Броневського польський король заявив кримському ханові: «Ми маємо наміри не охороняти їх, а винищувати».

Таким чином, запроваджуючи реєстр, польський уряд здійснював свою політику «приборкування козацтва». Але реєстр не тільки не розв'язав, а й загострив козацьку проблему для Речі Посполитої. Хоча уряд прагнув залишити тільки мізерну частину українського козацтва, обмеживши її лише військовими рамками, однак він був змушений зберегти реєстровому військовій елементу автономної, офіційно визнати військову й політичну своєрідність козацької організації. Ця організація не була даром Стефана Баторія усьому українському козацтву, як це стверджують досі деякі історики. Він запозичив у

зацтва. Верхівці реєстрового козацтва — старшини — надавалися значні землевладіння, що, безумовно, загострювало суперечності між можливим козацтвом і козацькою голою. Козацьке реєстрове військо було підлеглим королеві через коронного гетьмана, який очолював польські окупційні війська на Україні. Незалежність від місцевої польської адміністрації, підпорядкування своїй старшині, право розпоряджатися майном, звільнення від податків, лоборів і повинностей — такі були основні права реєстровців. Жили реєстровці з сільського господарства, ремесла, промислів. Платня королівського уряду була додатковими життєвими ресурсами. Крім платні, Стефан Баторій надав привілей реєстровим козакам на володіння містечком Трехтемировим з монастирем і з землями — від Трехтемирова до міста Чигириня. Козаки влаштували там арсенал, зимові квартири, шпиталь для поранених, хворих і старих козаків. Козаки одержали право на судовий трибунал у Батурні. Військовими головними клейодами були хоругва, бунчук і печатка з гербом. Виділено було козакам ще гармати, труби і литаври. В той час

Отже, створюючи реєстр, Стефан Баторій являв гався ліквідувати політичні права, державні, автономні домагання всієї маси козацтва за рвухом створення привілейованої невеликої групи реєстровців. Ставилася також мета розколотися козацтво, протиставивши йому реєстровців, перетворених у польські регулярні частини, підлегли польському шляхетському комундуванню. Однак не здійснилися ці наміри польських магнатів і шляхти, як і їхні намагання розколотися козацтво на ворожі групи. Тут не спрацював старий спосіб правління, що застосовувався й застосовується всіма імператорами, диктаторами, іноземними поневолювачами і окупантами — «поділяй і володарюй».

Реєстрове козацтво, за винятком частини реєстрової в старі, яка йшла тоді з польською шляхтою, зраджуючи свій народ, виявилось не дуже надійною опорою для панів. Воно співчувало українським народним масам і часто вступало спільно із Запорозьким Військом проти соціального й національного гніту. Рядове реєстрове козацтво з демократичною старшиною, зазнаючи на собі свавілля

Протягом першої чверті XVII ст. на Україну відряджались спеціальні озброєні сеймові комісії, які вели переговори з козацьким гетьманом та іншим керівництвом Війська Запорозького про чисельність реєстрового козацького війська. Однак рішення комісій, як і сеймові постанови з приводу них, являли реальне значення. Їх порушували польські військові реґементарі. Особливо не зважала на них і запорозька керівна старшина, яка часом йшла на угоду, не бажаючи доводити до збройного конфлікту в несприятливих політичних ситуаціях.

У 1617 році сейм затвердив реєстр на 1000 чоловік. В 1625 році за Куруковською угодою реєстр повинен був мати 6000 чоловік. За угодою між Запорозьким Військом і коронним гетьманом, що завершила війну 1630 року, кількісний склад реєстрового козацтва визначили у 8000 реєстрових козаків. У ході визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького польський король, підписуючи Зборівську угоду 1649 року, вимушений був погодитися на 40-тисячний козацький реєстр.

Козацтво боролось за розширення реєстру, і це був ле-

ків, яких завжди було кілька десятків тисяч. «Виписники» не хотіли повертатися в кріпацтво і збиралися в Запорозькій Січі, приєднуючись в разі повстань до селян. Тому під час запису реєстру на Подніпров'ї розмішувалися додаткові польськими — шляхетськими окупційні війська. Зокрема, після підписання Куруковської угоди 1625 року, коронний гетьман С. Конєцький, побоюючись повстання козаків, не записав до реєстру, залишив на Київщині на час складання козацького реєстру 15000 польських жовнірів.

За «ординацією» 1638 року реєстрове козацтво було позбавлене деяких своїх прав і вольностей, а на вищі посади реєстрового війська королівський уряд призначав тільки польських шляхтичів.

За прикладом уряду, магнати створювали свої власні реєстрові козацькі війська, які набули назви надворних хоругв або «панцирних» військ. Вони майже нічим не нагадували козацьке військо. Формувалися надворні козацькі загони за рахунок найманців-іноземців, а більше — за рахунок кріпаків — підданих магната, іноді всупереч їхній волі, силоміць. Однак, оскільки кріпаки в час служби звільнялися від

надійними д...
законн...
цьких війна...
зово переко...
повсталого...
роду.

Стор...
слу...

Боронячи...
зацтво пере...
постійну вій...
но-захисну т...
сторожову...
кордонів Ук...
нувала прот...
лість і відігр...
у боротьбі...
роду проти...
кої Туреччи...
го ханства.

Козак...
тримали сво...
ти у степах...
Піادهиног...
кого Дніпа...
козаків з р...
півночі осе...
пові шляхи...
рез ріки, щ...
ворожі орди...

АПАНОВИЧ

КОЗАЦТВО - ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Але загін...
не міг контро...
козацтва на во...
Дніпра, за...
дальша доля...
невідомв. Ма...
...
років король...
знову повто...
козаків на...
бу, збільши...
загону до 500...
ельно з реєст...
було видано...
орих універс...
на «при...
ства. Реєстр...
Стефаном...
великим...
хану, який...
і роздрото...
активності...
кортонів...
з яку з цим...
родіння Крим...
Стефан Ба...
польський...
підтрими

Запорозької Січі для реєстрового козацтва. Українське козацтво саме створило своєрідний політично-адміністративний, судовий, військовий устрій, який послужив моделлю в організації реєстру і який у його межах змужена був взятися Річ Посполита. Хоча уряд Речі Посполитої й прагнув ліквідувати суверенність українського козацтва, перевести його з категорії численної соціально-економічної верстви в сферу військову, проте був змушений зберегти реєстровому війську елементи автономної, а також легалізувати й офіційно визнати козацьку військову й політичну організацію, яка складалася в результаті внутрішнього розвитку козацтва.

Козацтво, створене Стефаном Баторієм, організувало

це означало визнання окремо автономною силою.

У реєстровому війську переважали козаки українського походження, але зустрічались іноземці, зокрема, білоруси й вихідці з російських земель. Козацьке реєстрове військо в основному являло собою піхоту. Крім того, при полку були пушкарі, ремісники та візники. Спостерігалася тенденція однотипності одягу і зброї, встановлювалося військове більш-менш регулярне навчання, проводилася військова муштра. Платня реєстровим козакам виплачувалася дуже нерегулярно і розміри її не були постійними. Скарги на це були обов'язковим пунктом у списку вимог реєстровців королівського уряду.

Реєстрова старшина складалася відповідно до Запорозького Війська з обозних, суддів, писарів, осавулів, полковників і сотників. Ознаками влади полковника був прапир, хоругва і значок (невелика хоругва, якою користувалися щодня). Обрані реєстровцями «старшой» і реєстрова старшина затверджувалися королем або призначалися ним із української шляхти, а в кінці 30-х років — лише з польської шляхти.

Козаки, записані до реєстру, зобов'язані були постійно виконувати військову службу, захищаючи південні кордони України, організовуючи сторожову службу на Подніпров'ї. Вважалося, що реєстровці будуть тримати постійну залозу за дніпровим порогами на Запорозькій Січі, а також розмішуватися

магнатів і прагнути зберегти свої права й самоврядування, підтримувало виступи народних мас, а під час антифеодальних козацьких і селянських війн переходило на бік повста...

Польсько-шляхетський уряд робив спроби регулювати й контролювати соціальний склад реєстровців, обмежуючи його поповнення за рахунок тільки козацтва, прагнучи виключити з реєстру селян і представників міського населення. В 1638 році було видано спеціальний закон — сеймову ординацію, яка під загрозою конфіскації майна забороняла міщанам вступати до Запорозького Війська.

Чисельний склад реєстрового війська міннявся кілька разів. Полк Стефана Баторія розпався після закінчення війни 1579—1582 років. Але ябори повторювалися ще не раз. У 1583 році набрали шістьсот чоловік, в 1590-му — тисячу. Сеймовні постанови під час козацького — польської війни 1593—1596 років реєстрове військо взагалі було скасовано на невизначений час. Однак уже 1599 року почалося нове списування реєстру, хоч його й не було проведено в життя.

Деяке уявлення про організацію піхотного полку дають козацькі реєстри 1601 року. Полк складався з п'яти сотень, сотня мала неповний десяток куренів, з отаманом на чолі. Але це були офіційні дані, насправді чисельність була значно меншою.

гальний шлях протидії шляхетському наступові, добиваючись, таким чином, поширення суверенних автономних прав реєстровців, визнаних польсько-шляхетською владою. В окремі періоди реєстрове військо стихійно розросталося. Козаки самі розширяли рамки реєстру. Шість городових реєстрових полків, які було створено 1625 року (Вілоцерківський, Канівський, Київський, Корсунський, Переяславський і Чернігівський), нерідко комплектувалися без урахування мізерних кількісних меж, встановлених польським урядом. В окремі періоди зараховувалося до реєстрового війська практично все беззадатне козацтво. Воно вибирало характеру регулярних частин і називалося Запорозьким Військом.

Історичним парадоксом тодішнього польсько-шляхетського окупційного режиму на Україні було те, що він іноді сам сприяв розширенню меж реєстру. Уряд, реалізуючи свої військово-політичні плани, коли мав потребу у війнах з Московською державою, Швецією, Туреччиною, Молдовою та іншими країнами, залучав не тільки реєстрове козацтво, а й запорожців і особливо «виписників», тобто виписаних або взагалі не занесених до реєстру.

Складання реєстру супроводжувалося загостренням соціальних і політичних відносин. Уряд Речі Посполитої намагався зберегти пан-

звичайних повинностей і поборів, то більшість селян погоджувалася служити в надвірних військах.

Французький історик Шевальє дав таку характеристику надворним військам, що мали козацький зовнішній устрій. «Магнати, заощаджуючи видатки на утримання німецької гвардії, яку вони мали звичай тримати при собі, озброїли та одягли на зразок німецьких драгунів чимало місцевих селян, підносячи їхній дух зміною обстановки, яка витягла їх з безодні рабства». Про «жовнірів» з українських селян та про тварих драгунів було складено прислів'я, що вони «одягом німці, народністю русини, вірою греки», тобто православні. Однак, навіть і ці війська, досить добре захищаючи пан-

розові коза...
постійні й т...
лення. Такі...
іноді з дере...
рукціями ук...
використову...
пункти для...
тів, караул...
Іздів. Пост...
лась постій...
система сто...
форпостів, з...
режних кара...
а також сист...
ційних укріп...

Винаходом...
оригінальна...
лізації для...
селення про...
тарських ор...
раїни — ск...
вий телегра...
берегах і ск...
Дніпра, на...
їх могилах...
то а півден...
організації...

НА ПОРОЗІ 100-РІЧЧЯ ПЕРШОПОСЕЛЕНЬ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ, ЯКЕ БУДЕ ВІДЗНАЧАТИСЬ ЧЕРЕЗ ПІВРОКУ, ВАРТО ХОЧА Б КОРОТКО ЗУПИНІТИСЬ НА ПІВТОКАХ, ДАТИ ОЦІНКУ, ЯКА ДАЛЕКО НЕ ОДНОЗНАЧНА.

ЩЕ В СЕРЕДНІХ XIX столітті українці виїжджали у Східну Пруссію, Францію, Бельгію. Еміграція у США почалася у 1877 році. Але справді ма сового характеру вона набрала у 90-х роках минулого століття.

На ті часи найбільше українців проживало в складі царської Росії — 17 мільйонів чоловік. Проте з центральної частини Росії в процесі реалізації столичницької аграрної реформи у 1906 — 1912 роках було переселено в Східні райони мільйон селян, тому еміграція українців з російського півдня на Захід, за океан, була незначною.

У межах Австро-Угорщини в цей час проживали три мільйони галицьких, триста тисяч буковинців, чотиритисяч карпатців. Еміграційний потік підіймав передусім селян, які становили 90 — 98 відсотків загального населення і володіли мізерними земельними наділами: до п'яти гектарів. Бо таких було небагато. Зокрема, карпати на одного селянина у середньому припадало 0,67 гектара землі, на Буковині 1,6 відсотків селян зовсім землі не мали, а 42 відсотки мали до двох гектарів. Низькі урожаї, неопосередковані бажання уникнути важкої військової служби — все це гнало українців в інші країни, за океан.

З 1870 до 1913 року з Австро-Угорщини лише у США і Канаду виїхали 800

Стаття друкується із скороченнями. У новому номері її можна прочитати в другому числі часопису «Тернопіль».

тисяч наших земляків. Посол Дашинський у промові в Державній Раді у 1902 році говорив: «Дорога, якою руські хлопці кудь до Бразилії і Канади, засіли на чужинах, ми, німці є кость хлопів-емігрантів. Бо сотки хлопів вбиває по дорозі нужда, хвороби і виснажені еміграційні агенти». Галичина потрапила через еміграцію 200 тисяч людей в останні десяти літ.

З переломом на нові землі становлення українців поліпшувалося. Демократичні системи в цих країнах у порівнянні з самодержавними режимами Австро-Угорщини та Росії, вищий рівень життя, кращі матеріальні умови і можливість відкрити перед переселенцями нові перспективи. Кожен переселенець міг одержати за символічну суму (10 доларів) налістед — ділянку землі розміром 160 акрів (1 акр — 0,44 гектара) — за умови, що він проживе на нійку не менше трьох років і освоїть його. Українські емігранти користувалися попитом в інших країнах завдяки їх працездатності. На відміну від переселенців з інших країн, які віддавали перевагу землі без праці, українці просили лісисті ділянки, щоб мати ще й будівельний матеріал. За кілька років вони споруджували житло, господарські приміщення, жили в нормальне русло.

Українські емігранти мріяли об'єднати на своїй землі, та цим спонсорів перешкодила перша світова війна, яка перервала карту Європи. Східну Галичину і Буковину захопила Польща, Північну Буковину — Руму-

на, Закарпаття — Чехословаччина, а у промові.

Після першої світової війни почалася друга хвиля української еміграції. До трудової додалася ще й політична.

ТРЕТЯ ХВИЛЯ української еміграції пройшла в роки другої світової війни і після неї.

На початку 1946 року в Західній Німеччині й Австрії залишилося майже 200 тисяч українців. Трохи менше їх опинилося у Франції, Італії та інших країнах. Це була найбільша в українській історії еміграція. Разом з людьми інших національностей, які були сільською пролетарією на примусову роботу до Німеччини або переселялися нацистським режимом, українців взяли під організаційний контроль Об'єднанням Націями. Всі вони отримали статус так званих переміщених осіб. Згодом цей статус було надано і тим особам, які переселялися голотаричними режимами, в т. ч. і сталінськими. Для переміщених осіб у всіх окупованих зонах створили спеціальні табори, які проіснували аж до закінчення основного переселення емігрантів у заможніші країни, тобто до кінця 1951 року.

Нова еміграція за час свого існування в Європі організувала українське шкільництво й українську пресу. Відомі діячі переміщені в Парижі Українській Вільній Університет і Український Техніко-Господарський інститут та створено Українську Вищу Економічну Школу.

Пожиливіші діяльність української еміграції на літературно-мистецькому полі. Створилися об'єднання українських письменників і митців, з'явилися твори відомих письменників, що опинилися в еміграції. Велику роль в популяризації українського мистецтва відіграли еміграційні театри, хор та творчі вистави. Не забула наша еміграція і про українську науку. Було відновлено Наукове Товариство ім. Т. Шевченка (що ми у себе на Батьківщині робимо тільки зараз), виникла Наукова установа — Українська Вільна Академія Наук.

Перебування численної еміграції різних національностей у післявоєнній Західній Європі, зокрема в Німеччині, не могло залишитися на тринадцять років період. Почалося переселення емігрантів у океанські країни. Опіку над переселенням українців-блукальців в Західній Європі до США зайняв Комітет українських Американських Допомоговий Комітет і Український Католицький Допомоговий Комітет для сиріт, а в Канаді — Фонд Допомоги Україні, Канаді.

У країнах старого поселення — США, Канаді, Бразилії, Аргентині — українці включилися у роботу існуючих організацій та почали утворювати нові. А там, де не було українських поселень (Австралія, Беніксетела), українськими емігрантами довелось створювати нові організації та установи.

Гостинiec і манівці культури

АЙ ПЕРНА ЗАПОВІДУ:

Ща донедавна побутовала думка, що всі літературно-мистецькі й громадсько-політичні діячі повинні віддавати волю не в словесах, то приймаючи у величчя містах, як, наприклад, у Харкові чи Львові. Во, жовіла, на території містах ні відносних кадрів, ні потрібної поліграфічної бази.

видавничу справу не так то легко.

— Вас дивлю, що нам дадеш?

— Принаймні цінамо знати, як ми зможемо вплинути на виробничі процеси. Просто вони повилади засновку, і організаторам часом — ось і все. Повинні в нас щирі наміри чинити і безкомпромісним словом сприйняти утвердження реального суверенітету України, духовного відродження нашого народу.

— А яка найкраща запобігальна заходи?

— Говорити людям правду, якою б гіркою вона не була, не дукати з читачем. Ми не хочемо нікому догодити — ні «примам», ні «півми», «Тернопіль» — це передусім рупор нового мислення, нового погляду на ті процеси, що відбуваються в нас. Ми сьогодні повинні забути про ворожнечу, про нетерпимість. Чи то комунари чи республіканці, чи то православні, чи ті, хто кокаціони — усі повинні працювати для блага України. Бо насамере ми — українці.

— А як з павером?

— Як і всюди — сутожню. Певня річ, модного, фовдов-

го кілограма не одержимо.

Журнала задукумо як кваліфікацію?

— Таким був наш попередній принцип. Але бачимо, що зможемо виходити раз на два місяці. Серія того, думати, видати кілька додатків, зокрема, «векелюкий» і літературно-художній, присвячений 40-річчю з дня заснування Тернополя. Будемо в давати і бібліотеку «Тернопіль», причому передусім звернемо до зарубіжних літературних імен.

— Сьогодні, при суцільному дефіциті, усі шукують виходу на українську дискусію, на засвоєння, де можна зробити коментарі валюту. Мають, і я маю не дуже спокійні думки про це.

Почи що обходимося без валют, але ніхто не знає, що лень запитати наші готує. А запас, як то казати, німає. Не рідко масмо свого першого «поверта» за кордоном — це Богдан Редька у Торонто, що в Канаді. Сто того, думати «Тернопіль» ми відправляли канадським українцям і знаємо, що вони зацікавлені часописом — хочуть з нами співробітничати.

Думаю, що дуже циско «Тернопіль» можна буде

прибавити у союзнарських мислах Києва, Львова, Чернівців, Рівного, Івано-Франківська... І, певна річ, сподіваюсь, що найбільшим часом журнал потрапить у каталоги невіддільних читачів.

Отже, «Тернопіль» свого чинця. Прочую за тими на республіці, але за її межами. А що для цього не вимагає потрібного?

— Непідробний правдивий голос і власне творче обличчя — переконаний голос редактора часопису. Михайло Омельник. — Ми віддавали і будемо віддавати перевагу загальнолюдським цінностям, всьляко пропонувавши їх.

— Це добре проглатувати, але в першому числі журналу надруковано твору Ярослава Галича, Бориса Пастернака, Миколи Рубцова...

Ось і в другому числі читач знайде матеріал про Андрія Савхрова, Віктора Некрасова, Єлізу Окешино. Дуже надіється статтю, а який відгук про долю сучасного населення з галицького міста Чорткова.

Нас цікавить не тільки література і мистецтво, а саме життя в найширшому аспекті. Скажімо, інженер Во-

БОРИС ХИЖИЯК
ШЕФ-РЕДАКТОР
ЖУРНАЛУ
«ТЕРНОПІЛЬ»:
— У НАШ ЧАС,
КОЛИ
ПОЧИНАЄТЬСЯ
ДУХОВНЕ
ВІДРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДУ,
«ТЕРНОПІЛЬ»
ПОВИНЕН СТАТИ
ДЛЯ НАШИХ
КРАЇН ГОЛОСОМ
ПРАВДИ І НАДІИ,
ЩО СТОРІНОК
ЯКОГО ОЗНАЧАТИ-
МЕТЬСЯ
НЕЗНИЩЕННА
ДУША
УКРАЇНСЬКОЇ
НАЦІИ.

60 РОКІВ ПОСЛОНАЄ СВІТ НЕ ЗНАЄ СВІТ

З ПРАЗО У КРАЇНАХ Заходу проживає 3 мільйони українців, в т. ч. в США — 1,1 — 1,2 мільйона, Канаді — 700 тисяч. У США вони зосереджені здебільшого в штатах Пенсільванія, Нью-Джерсі, Огайо. Чому в основному в містах, лише гість процентів українців проживає в сільській місцевості.

Українська еміграція подала значних успіхів у галузі освіти, науки, культури. Так, у Канаді 8 тисяч українських емігрантів працюють вчителями, 2 тисячі — інженерами, 600 наших колишніх земляків стали лікарями, 400 — адвокатами. В США 1 Канаді є 30 українських музеїв, сотні клубів, 12 книжкових крамниць, 150 шкіл, у 12 університетах відкривають українські кафедри або читаються курси українознавства.

Сьогодні 20 тисяч українців живе у ФРН, 30 тисяч — у Франції, 25 тисяч — в Англії, 5 тисяч — в Австрії, 4 тисячі — у Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Великі поселення українців зустрічаються в Аргентині — 150 тисяч чоловік, в Англії, 4 тисячі — в Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Великі поселення українців зустрічаються в Аргентині — 150 тисяч чоловік, в Англії, 4 тисячі — в Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Великі поселення українців зустрічаються в Аргентині — 150 тисяч чоловік, в Англії, 4 тисячі — в Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Великі поселення українців зустрічаються в Аргентині — 150 тисяч чоловік, в Англії, 4 тисячі — в Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Великі поселення українців зустрічаються в Аргентині — 150 тисяч чоловік, в Англії, 4 тисячі — в Бельгії, майже 30 тисяч — в Австрії. Серед них багато бізнесменів, чиновників, депутатів, парламентарів, діячів культури.

Ідею суверенності України, створили духовні цінності, які мають неперемінне значення для загального розвитку української культури. Росіяни по цілому світу, українська еміграція добре розуміла, що її головне завдання — не втратити власного національного обличчя і всіма силами створити ідею демократії в Україні.

Нам легше — ми живемо на рідній землі. Тому повинні велико підтримувати своїх земляків, відірваних від отчого краю, цікавитися їхнім життям і знайомитися з ним напу громадськими, виказати надання їх розуму і духу. Тим паче, що середня і молода генерація українських емігрантів не залишає пам'яті про своє коріння. Так, 85 відсотків канадських українців народилися уже за кордоном і лише половина з них знає українську мову. Порівняно з 1970 роком майже українських, які розмовляли українською мовою, зменшилася вартість і для багатьох з них різниця між відходять на другий план, українці завжди важко розлучалися зі своєю землею. Українська трудова еміграція наприкінці XIX — на початку XX століть — це хвиля за хвилею за океан і зі сільських земель у Сибір та на Далекий Схід — була вимушеною.

Тому, тут ми не можемо заперечити ці правомірні називати диспосою українців, які проживають в інших республіках Союзу РСР? Чому так? Бо українська диспосою в інших республіках Союзу РСР якщо і існувала, то хіба що в мину-

лому столітті, коли українська література певною мірою творилася в Москві, і в Петербурзі, і в Тарту. Тепер же нічого подібного немає.

Майже сім мільйонів українців живе в СРСР за межами України. Зокрема, 4364 тисячі — в РРФСР, 896 — у Казахстані, 600 — у Узбекистані, 294 у Вілоруді. На Україні проживає 14 мільйонів (27 відсотків) російськомовного населення, з яких 80 відсотків становлять росіяни. Із кількості за останні десятиліття зросла на 884 тисячі чоловік і налічувалася в січні 1989 року 11,4 мільйона. Кількість корінного населення України за останні десять років зросла лише на 930 тисяч.

І ще так. Той же російськомовне населення на Україні має свої школи, всі умови для навчання рідною мовою в школах, для нього виділяють літературу, преса, створюються театри і т. ін., українське населення в інших республіках, а буває й у своїй рідній, не має всього цього і близько.

Судять самі. В Австралії, де проживає близько 30 тисяч українців, у містах Сідней та Мельбурні функціонують 12 українських шкіл. А в мільйонних містах Донецьку, Дніпропетровську, Одесі, Харкові та й у 900-тисячному Запоріжжі їх або немає зовсім або однієї.

А що яне говорив про українські школи за межами республіки? В Москві лише недавно засновано першу недільну школу. Розгоріає свою діяльність Московське товариство шанувальників української культури «Спа-

вувач», яке очолює львівський космонавт Павло Попович. Там ж національно-культурні об'єднання створено у республіках Прибалтики, засновано Казахстанську асоціацію українознавців.

Ліше на Північноамериканському континенті виділяється понад 300 газет українською мовою. Але ні в Росії, ні в Казахстані подібних видань не існує.

Або ще один штрих. У Румунії майже 40 письменників пишуть творчість українською мовою, з яких 27 є членами Спілки письменників Румунії. Але найваж у даній ситуації ставити питання про творчість українських письменників дав рідною мовою той же Снібір. З трудом можна, лише приблизно встановити, скільки з них він забрав та «прокозитував» назавжди.

Чи складається коли-небудь українська диспосою в СРСР зі своїми театрами, літературою, музичним та образотворчим мистецтвом, середньою і вищою освітою, як на Заході? Все це залежатиме від нас, українців. Треба пропагувати Українку повні її можливості, що донедавна робила тільки диспосою. Бо про нас у світі знали мало. У роки І. Довгого, республіканів в газеті «Література України», відомий економіст Богдан Гаврилович азнавчав, що з 500 осіб на Заході, які орієнтувалися у польських справах, лише один знав про Україну. На тисячу осіб, які знали про Сінгапур, лише одна людина щось знала про Україну. Ось така нештатна картина, яку нам спільними зусиллями треба виправляти. В ім'я майбутньої суверенної України.

Б. ЛАНОВИЧ, завідувач кафедри українознавства Тернопільського інституту народного господарства, професор.

Нам легше — ми живемо на рідній землі. Тому повинні велико підтримувати своїх земляків, відірваних від отчого краю, цікавитися їхнім життям і знайомитися з ним напу громадськими, виказати надання їх розуму і духу. Тим паче, що середня і молода генерація українських емігрантів не залишає пам'яті про своє коріння. Так, 85 відсотків канадських українців народилися уже за кордоном, і лише половина з них знає українську мову. Порівняно з 1970 роком майже українських, які розмовляли українською мовою, зменшилася вартість і для багатьох з них різниця між відходять на другий план.

Гостинiec i мaнiцi культури

НЕЛЬКАВАТИ З ЧИТАЧЕМ

Успіх Суслов розмірковує над проблемами сучасного буття. Або, наші галанди і оліїни. Служили вони людям чи в кожному селі, а де поділяється зарплата? Чи «лодський світ стійкий»? Ми знайшли одного людця, який колись випивав в англійській столиці хліб з галицького зерна, а тепер кажу, що воно годиться хіба що для фуражу. Чи «Де мого Кирила Студинського»? Так, того самого відомого вченого, який проголосував Радянську владу на Народних Зборах у Львові і був сільськогосподарським інженером, який з рідного дому в перші літні дні.

І, перна річ, звертаємося до тих авторів, які своїм життям і творчістю пов'язали безпосередньо з нашими краями. Ось і в першому номері ми надрукували оповідання Богдана Лановича «За щастя» — почали публікацію другої частини роману-трилогії Юліана Олійського «Упирі», яка завершує трилогію про українського чорта.

За всієї поваги до місцевих авторів часом, очевидно, доведеться розширювати їх коло за рідною, так би мовити, людию і творити і, насамперед, ті, що походять з цього краю.

Відкривається добрий їх листів. Серед них і листи від Олександра Сенатова та Романа Андрияши. У третьому номері історичні читачі знайдуть доброту поезій нашого земляка Романа Лубинського — одного з найкращих сучасних українських поетів. Сподіваємося, що каліним постійним авторами будуть і Роман Андрияши і Галина Гордасевич, Євген Дудар і Юрій Покальчук.

По сгті, журнал «Тернопіль» повинен завдяки активній підтримці місцевих спонсорів, які дають про розвиток української національної культури. А чи можна сподіватися, що через декілька років він самі зможуть виступати у цій благородній ролі. Тобто, жертвувати кошти для культурних потреб свого краю.

— Я думаю, що подібне цілком можливе. Адже перший тираж журналу — 15 тисяч — миттєво розійшовся.

Що стосується конкретної фінансової підтримки, то ми вже перший раз зробили створили прес-фронт «Тернопіль», який надає допомогу літературі і культурним дітям, що виявлялися зусиллями Богом і людьми, живуть у матеріальній скруті. Таким чином ми допомагаємо літературі з Кременця Сергію Даушкову, Колись, за часів нашої Польщі, його твори друкувалися у галицькій пе-

рiодичі, а сьогодні цей автор практично забутий.

Думасю, видавати і до речі, першій, «випадковий» читачі світ через тижень-другий. В ному читач знайде цікаві відомості про те, як у нашому краї відінали Великде. Починаючи від 1540 року, коли виник Тернопіль і до наших днів.

Ось так «пшов у люди» ще один журнал у нашій республіці, народжений на хвилях українського духовного оновлення. Пшов з лагодним, але доводі виразити делом «Слава Україні!», який ще донедавна вважався чи не найбільшою політичною крामолою.

Прикро, що такого тверезого мислення бракує деяким українським газетам, які вперто продовжують «шукати ворогів» з різними «змаганнями» у традиції 30-х років.

Але повернемося до «Тернопіль», який, здається, сміливо обходить рифи вчорашнього мислення. Його не декларують свою любов до України, який не думати з читачем, а повертає їм, мабуть, найвиступіше — правду і людську гідність.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

